

Иновациите и действието на иновационната система са в основата на впечатляващия икономически растеж на развитите пазарни икономики в света²⁷. Подобно на страните от Централна и Източна Европа, липсата на независими пазарни механизми в икономиката и рецесията в резултат на прехода доведоха до разрыв във връзките между съществуващата предимно държавна или публична национална иновационна система и нововъзникващия частен сектор в България. Това доведе до значително разминаване между търсенето на вътрешно (национално) генерирани иновации и наличния физически и човешки капитал, натрупан в националната иновационна система на страната²⁸. В този смисъл изключително важно е дейността на иновационната система на България и политиките за въздействие върху нея да бъдат ориентирани към резултатите, към нуждите на икономиката, спрямо които да се определят ресурсите, които се влагат в нея.

Няма сигурни **рецепти за успех в създаването на иновационна икономика**, но съществуващите примери на страни като Южна Корея²⁹, Финландия и донякъде Ирландия, които са успели да догонят и да се присъединят към т.нар. „клуб на иноваторите“³⁰, най-общо очертават следната последователност за действие:

1) **активно усвояване и адаптиране на знание, технологии и иновации от най-напредналите страни.** Този процес изисква: а) адекватни институции и механизми за „включване“ в международната иновационна среда и б) достатъчен капацитет и умения за усвояване и адаптиране на знание;

²⁷ Baumol, W. J., *The Free Market Innovation Machine: Analyzing the Growth Miracle of Capitalism*, Princeton University Press, 2002.

²⁸ Radosevic, S., *Restructuring and Reintegration of Science and Technology Systems in Economies in Transition*, Project Summary and Conclusions, University of Sussex [<http://www.sussex.ac.uk/spru/1-4-6-1-2-2.html>], посетен за последен път на 16.09.2005 г.].

²⁹ Shahid, Y., *Innovative East Asia: The Future of Growth*, The World Bank (2003).

³⁰ The World Bank, *Closing the Gap in Education and Technology*, Latin American and Caribbean Studies (2003).

2) постепенно напредване в усвояването и адаптирането на международни иновации към най-високотехнологичните, наукоемки и динамични икономически сектори (т.нар. граница на световното технологично развитие);

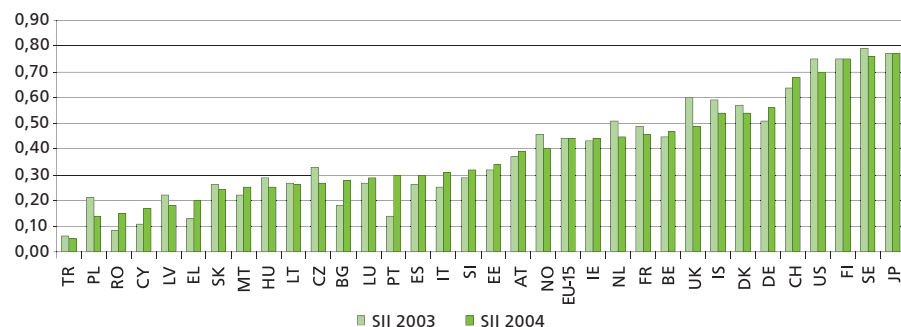
3) развитие на местен капацитет и национална иновационна система за създаване на иновации.

Като страна със средно равнище на доходи на глава от населението, за растежа на икономиката на България е важно по-интензивното възприемане и адаптиране на чуждестранни иновации (технологични и нетехнологични), без да се губи потенциалът за създаване на оригинални местни иновации³¹. Увеличаването на конкурентните предимства в средносрочна и дългосрочна перспектива обаче изисква също изграждането на най-благоприятна пазарна среда и стимули за създаване на нови технологии чрез повишена иновационна активност на фирмите, от една страна, и чрез по-тясно обвързване на НИРД извън фирмите с потребностите на пазара, от друга.

Най-общо работата на съвременните иновационни системи се определя от количеството и качеството на вложените човешки и капиталови ресурси, които посредством предприемачество и бизнес развитие дават резултати под формата на нови продукти, технологии и научни постижения. Специфичните особености в развитието на българската иновационна система обаче налагат нейният анализ да започне от резултатите, в светлината на които да се разгледат използването на съществуващите ресурси и необходимостта от инвестиции. Българската иновационна система може да се представи с помощта на следните пет групи показатели:

- **свкупен иновационен продукт** – показва резултатите от дейността на националната иновационна система, основните цели и проблеми пред иновационната дейност на предприятията;
- **предприемачество и иновационни мрежи** – представя два от основните източници на иновации за българската икономика – създаването на нови предприятия и обвързването на българските производители в национални и международни мрежи за създаване на нови продукти и услуги;

Фигура 10: ОБОБЩЕН ИНДЕКС НА ИНОВАЦИИТЕ (SUMMARY INNOVATION INDEX) ЗА 2003 И 2004 г.

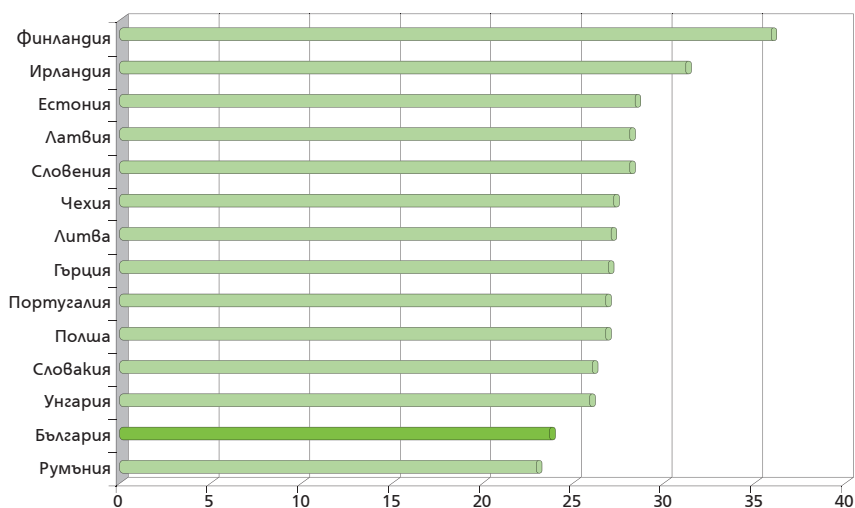
Източник: Иновационно табло на ЕС, 2004.

³¹ Aubert, J.-E., Promoting Innovation in Developing Countries: a Conceptual Framework, Policy Research Working Paper 3554, The World Bank, April 2005.

- **инвестиции и финансиране на иновациите** – разглежда ролята на чуждестранните инвестиции и вноса на инвестиционни стоки в трансфера на чуждестранни технологии и знание; инвестициите в НИРД и наличните финансови инструменти за финансиране на иновации;
- **човешки капитал за иновации** – описва наличните човешки ресурси, необходими за адаптирането и произвеждането на иновации в икономиката;
- **информационни и комуникационни технологии (ИКТ)** – анализира състоянието и използването на съществуващата информационна и комуникационна инфраструктура като проводник на знание и иновации.

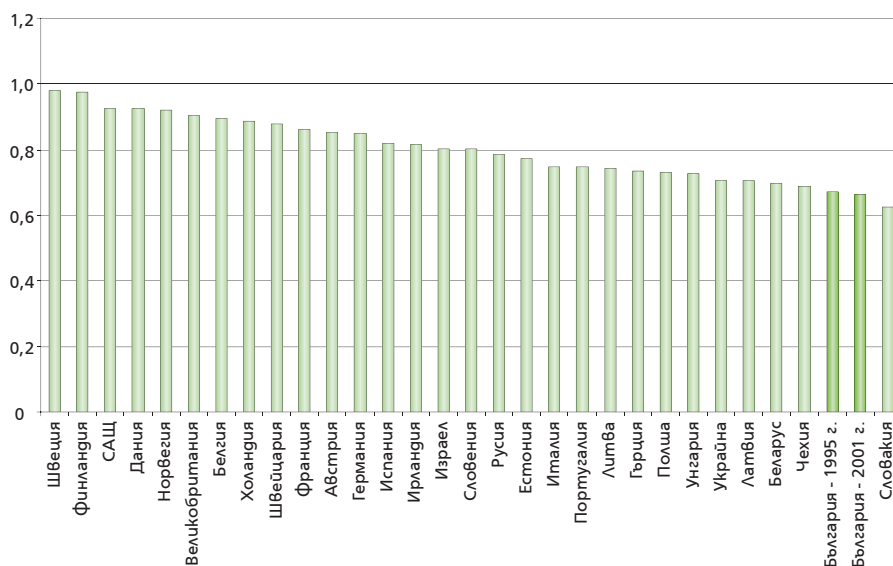
Поради спецификата на историческото развитие на България **нетехнологичните иновации**, които са предимно свързани с организационни и/или маркетингови нововъведения, са поне толкова важни за конкурентността на страната, колкото и **технологичните**. Именно този тип нововъведения дават подобрена връзка на иновационната система с пазара, което е от първостепенно значение за икономика, дълго специализирала предимно върху предлагането на технологии, без оценка на тяхната пазарна стойност. Там, където е възможно и уместно, тази специфика е отразена в *Иновации.бг*, въпреки че системата за събиране на международно сравнима информация за иновационната система на страната е насочена предимно към технологичните иновации.

Фигура 11: ПОЗИЦИЯ НА БЪЛГАРИЯ И НЯКОИ ЕВРОПЕЙСКИ СТРАНИ СПОРЕД МЕЖДУНАРОДНИЯ ИНДЕКС НА НАЦИОНАЛНИЯ ИНОВАЦИОНЕН КАПАЦИТЕТ ЗА 2003 г.

Източник: Porter M., Stern, S., Global Competitiveness Report 2004 – 2005, 2004.

Фигура 12: ИНДЕКС НА ИНОВАЦИОННИТЕ ВЪЗМОЖНОСТИ НА УНСТАД (2001 г.)

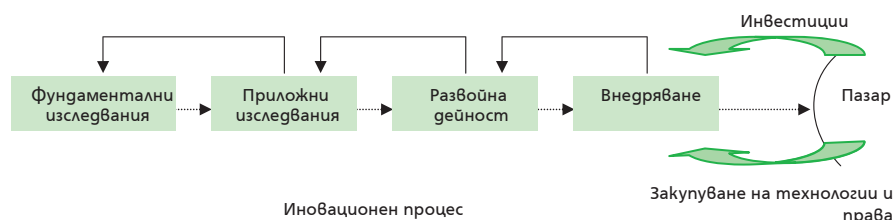

Забележка: Индексът измерва три нива на иновационни възможности – високо, средно и ниско. Във фигурата са дадени само страни с високо ниво на иновационни възможности. Индексът представлява непретеглената средна на индекса на технологичната дейност и индекса на човешкия капитал.

Източник: United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), 2005.

Съществуват няколко обобщени международни оценки, които поставят в перспектива погрешното описание на моментното състояние на българската иновационна система: *съвкупният иновационен индекс на Иновационното табло на ЕС, индексът на конкурентността на бизнеса*³² и *индексът на иновационните възможности* на Конференцията за търговия и развитие на ООН.

ФИГУРА 13: ЦИКЪЛ НА ИНОВАЦИОННИЯ ПРОЦЕС

Източник: Фондация „Приложни изследвания и комуникации“.

³² Разработен от Майкъл Портър и Скот Стърн, 2003.